

koliko znamo, najstariji, ali ipak još uvijek rani u prisposobi s. dobom prvih pojava života na zemlji. To je cijelo jedno doba što nam je oku izmaklo, a možda najdulje trajalo.

Stoga, stavljajući si pitanje, „moramo li se zauvijek odreći riješenja ili bar ozbiljnijeg nastavka istraživanja toga zanimivog pitanja o počecima života na zemlji“, Depéret ne pozna boljeg odgovora, nego da nam pesimistički rekne: „Jest, nažalost, priznat nam je, da će se po svoj prilici tako nekako ova stvar i svršiti“.

SAKRIVENI SVIJET.

„Čovjek je slika Božja“, i to ne mrtva, nego puna života, i to takvog života, u kom se zrcali biće Božje.

Promotrimo samo nekoliko crta na toj slici. Cijeli neizmjerni svemir, vidljiva i nevidljiva bića, od anđela do najsitnije travke, oživljuje neizmjerni Duh, Bog, svagde prisutan, neprestano radin. Kao iz nepresušivog izvora izljuje se na sva stvorenja nebrojeno obilje savršenosti.

Sva bića — od neizbrojivog zviježđa do prozirne maglice u prodolinama zemaljskim, giba jedan negibivi Gibalac.

Od jednostavnih elemenata sastavlja nestvoreni Duh najzamršenije mehanizme i organizme, koji nas svojim sastavom začuduju.

Tko će shvatiti veze, što opstoje između svijetova, što kruže nad nama? Tko li prodrijeti u zakone svijetla, munjine, magnetizma? A ipak sve je u najljepšem redu i harmoniji.

Pogledajmo sada čovjeka! Nije li njegovo tijelo veća umjetnina od sveg vidljivog? Ne izrazuje li on svojim tijelom cijeli svemir — sve njegove zakone — ali savršenije, premda u manjem obliku? I dok je tijelom svojim predstavnik i izraz vidljivog svijeta — dušom svojom izrazuje samog Boga.

Nad materijom, tijelom lebdi duša i uzvija se nad svaki atom, prožima svaki molekul, u cijelom tijelu je prisutna — i u svakom dijelu — jedna je — a u isti čas obavlja najraznovrsnije radnje: oživljuje tvar, raspoređuje, vegetira, osjeća, misli, teži. Kao što Bog giba sve i upravlja sve, tako i duša giba i upravlja sa zamršenim strojem kostura, mrežom tetiva, živaca, arterija i venâ.

Kao što u Bogu opstoji sve, što je stvoreno, na duhovni i uzvišeniji način, tako i čovjek, do čegagod dopre umom svojim, sve poduhovljuje i prima u svoju nutrinju, tako da sav upoznani svijet opstoji u čovjeku na duhovni i uzvišeniji način. I u tom svijetu nutarnjem, u biću čovjekovu, jest njegovo kraljevstvo. Spoznajne moći — sa umom kao vrhovnom spoznajnom moći — prodire čovjek u samog sebe, i u vanjski svijet.

Štogaod upozna, to slaže u blagajnu duševnu: pamet; iz pameti uzima mašta i stvara nove spoznaje. I nad onima, koje mašta stvara, nadvija se duša te ih ili ljubi ili mrzi; ili teži za njima ili se od njih odvraća, plaši, odurava ih. Tako u duši buja život pun osjećaja, čuvstava, težnja, sklonosti. No jer su spoznaje, s kojim mašta radi, kojima se sklanjaju ili od kojih se odbijaju razne osjetne strasti, tek vanjština stvari — to razum u stvarima traži bit, traži ono, što odgovara naravi duše, ono, što je kao i ona neprolazno, nepromjenljivo. I kao savjest odbacuje razum ono, što ne odgovara dobru duše — a prihvaća ono, što joj prudi. No ni s tim nije zadovoljna. Ona zamišlja i biti stvari savršenije od onih, koje je upoznala: um nadilazi sve stvoreno i zamišlja biće, u kome su sve savršenosti u najvećem stupnju, u najkrasnijem redu, u najvećoj jednostavnosti — i u to biće stavlja svoj cilj. Za njim teži, njemu se nastoji približiti — jer u njemu upoznaje svoju sreću. I za to razumom i voljom sve u sebi upravlja na taj zadnji cilj.

Kao što je Bog sebi svrha — tako je i čovjeku, on Njega traži.

To je naš nutarnji svijet: spoznaje u pameti i mašti, u razumu i umu; nagoni, sklonosti, strasti, čuvstva i težnje. U tom se nalazi toliko bogatstvo života, tolika raznolikost, da se zaista naša nutrinja može nazvati mikrokosmos, svijet u malenom. I tim svijetom mora čovjek upravljati tako, da postigne cilj, za kojim od naravi teži: da bude srećan onako, kako je to njega, kao umnog bića, dostojno. Harmonizirati svoju nutrinju, usavršiti samog sebe, to je čovjekova prva i najvažnija zadaća.

Ali i teška zadaća. Jer u čovjeku nije red onakav, kakav bi po naravi njegova bića morao biti.

Đakovo.

G. Galović.

NEK SE BISTR!

LAPLACE ATEISTA?

„U članku „Astronomi i vjera“ (Život I. br. 10.) nije spomenut veliki astronom Laplace, koji je sigurno bio ateista. Ta činjenica obara zaključak, što ga izvodite u rečenom članku.“

Odgovor. 1. Sve kad bi i bio Laplace († 1827) ateista, zaključak našeg članka stoji. Mi smo naime imali da dokažemo samo ovu tezu: nije istina, da su svi veliki astronomi bili listom bezvjerci, nego je nasuprot istina, da su gotovo svi astronomski velikani bili barem uvjereni o eksistenciji osobnoga Boga. Laplace bi ovdje bio izuzetak, a izuzetak potvrđuje pravilo. To smo dokazali upirući se o sasvim pouzdana svjedočanstva. Uostalom Laplace se može ubrojiti i u matematičare i u astronome i u fizičare.